

יעילות ייצור חומר-יבש של זני תירס מאושבל לתחמיץ בבעל, בהשקיית-עזר ובהשקיה מלאה

תמצית הרצאה בכנס השנתי הששי למדעי מעליהגירה, ב־18 בינואר 1994
שמואל ברקוביץ, מחוז רחובות, שה"מ; עמרם חזן, לשכת הדרכה לכיש, שה"מ
ברכה גל, מחוז רחובות, שה"מף זאב ברג, חוות הנסיונות האזורית לכיש

מבוא

בארץ מגדלים את רוב התירס המאושבל לתחמיץ - בתנאים מיטביים, שבהם כמות המים בין 400 ל-550 מ"ק לד', בממוצע, באזורים השונים. קיימת שאיפה מתמדת לשיפור נצילות המים - על ידי פיתוח שיטות גידול הצורכות פחות מים ועם זה נותנות יכול סביר. לכך דרושים זנים בעלי פוטנציאל יכול רב והשקיה לפי קריטריונים מקצועיים.

לתירס תחום גידול רחב: זנים בכירים, בינוניים ואפיליים. בתנאים מיטביים לגידול תירס, ניב זן אפיל יכול רב מזה שיניב זן בכיר. בבעל, בתנאי מחסור במים, יכולים הזנים הבכירים לפתח את מלוא יכול האשכול; ואילו לזנים האפיליים יחסרו מים בגלל ימי הגידול הנוספים הדרושים להם.

משנת 1990 מגדלים בבעל תירס לתחמיץ באלפי דונמים, בעיקר במערב הגליל, והגידול מתרחב במשקים וכן נמצא בניסויים באזורים אחרים. ערכנו ניסוי כדי לבחון יכול זני תירס בשלוש רמות השקיה: בבעל, בהשקיית-עזר ובהשקיה מלאה, ולמצוא זנים מתאימים למגוון תנאי משק בתרומתם למ"ק מים וליחידת-שטח.

שיטות וחמרים

ששה זני תירס-מספוא מסחריים - 777, 656, 180, 646, 711, 7676 - נבחנו בחוות לכיש בקיץ 1993. הגידול היה על כרב חיטה לגרגרים שנחרש חרישה מעמיקה בסתיו 1992, ובחורף ניתנו שני קלטורים. בבדיקות קרקע נמצאו רמות זרחן ואשלגן מספקות לגידול תירס; לכן ניתן דשן חנקני בלבד, בכמות של 45 ק"ג אוריאה (19 יחידות חנקן) לדונם. יומיים לפני הזריעה הוצנע הדשן בתיחוח ששימש גם להכנת מצע הזרעים. הרווחים בין השורות - 96 ס"מ; מועד הזריעה - 7/4; והשקיית ההנבטה בהמטרה ניתנה ב־8/4 - 9/4. כ־10 ימים לאחר ההצצה דולל התירס ל־4 - 5 צמחים למטר בבעל, 5.5 - 6 צמחים למטר בהשקיית-עזר, ו־7 - 8 צמחים למטר בהשקיה מלאה. ההשקיה ניתנה במערכת טפטוף. השקיה מלאה ניתנה לפי המלצות שה"מ והסתכמה ב־380 מ"ק/ד' כהשקיית-עזר, נוספת על

תוצאות

בבעל הניבו הזנים 180, 656, 711, 7676 יכול חומר יבש (ח"י) רב מ־950 ק"ג/ד'. בהשקיית-עזר היו יכולי ח"י - בין 1697 ק"ג/ד' בזן 180 ל־1855 ק"ג/ד' בזן 7676, ללא הפרש סטטיסטי בין הזנים. בהשקיה מלאה היו יכולי ח"י בין 2117 ק"ג/ד' בזן 711 ל־2311 ק"ג/ד' בזן 7676. בתנאי השקיה מלאה היה יכול ח"י של הזן 180 פחות במובהק מיכול שאר הזנים.

דין וסיכום

נראה, שמילוי טוב של חתך הקרקע בגשמי חורף - מאפשר לגדל בבעל את רוב הזנים המסחריים; אולם יש צורך בשטח גדול יותר לאספקה המתוכננת של התחמיץ להזנה. אמנם קצירת יכול מועט יחסית משמעה תוצאות מרובות יותר, אך לעומת זה לא בכל הזנים כדאי להשקיע את התשומות הדרושות לגידול בהשקיה מלאה. כאשר יש מחסור בקרקע ובמים - יהיה כדאי לגדל תירס בהשקיית-עזר כדי לקבל יכול סביר ליחידת-שטח ותרומה נאותה למי ההשקיה. נמצא שהתרומה למ"ק מים בהשקיה מלאה היתה מ־1.06 ש"ח בזן 7676 עד 0.66 ש"ח בזן 180, כך שתוספת מים מהשקיית-עזר להשקיה מלאה - לא תמיד מגדילה במידה מספקת את ההכנסה ליחידת שטח וליחידת מים.

משקים שאין להם חלופה טובה יותר לניצול המים - כדאי להם לגדל את הזן המתאים בהשקיה מלאה. בבחירת הזן ניתן להיעזר בטבלאות שסוכם בעבודתנו זו.